

GRAŻYNA KATRA orcid.org/0000-0003-3474-297X

Wydział Psychologii, Uniwersytet Warszawski, Warszawa
Faculty of Psychology, University of Warsaw, Warsaw
e-mail: katra@psych.uw.edu.pl

ANNA CIERPKA orcid.org/0000-0003-2846-341

Wydział Psychologii, Uniwersytet Warszawski, Warszawa
Faculty of Psychology, University of Warsaw, Warsaw
e-mail: anna.cierpka@psych.uw.edu.pl

AGNIESZKA STERNAK orcid.org/0000-0001-8989-5717

Wydział Psychologii, Uniwersytet Warszawski, Warszawa
Faculty of Psychology, University of Warsaw, Warsaw
e-mail: agnieszka.sternak@psych.uw.edu.pl

Sprawozdanie z XXIX Ogólnopolskiej Konferencji Psychologii Rozwojowej, Uniwersytet Warszawski, 20–22 maja 2021

W dniach 20–22 maja 2021 roku odbyła się 29. Ogólnopolska Konferencja Psychologii Rozwojowej pod hasłem *Współczesne drogi rozwoju – między obawą a nadzieją*, zorganizowana przez Wydział Psychologii Uniwersytetu Warszawskiego i Polskie Stowarzyszenie Psychologii Rozwoju Człowieka.

Spotkaliśmy się w trudnych okolicznościach pandemii COVID-19. Pierwszy raz w historii Konferencji Psychologii Rozwojowej zdecydowaliśmy się zorganizować obrady *online*, na platformie Zoom. Rok wcześniej, z przyczyn bezpieczeństwa, musieliśmy odwołać konferencję stacjonarną i poczekać na bardziej sprzyjające okoliczności. Nasze wymiany – głównie mailowe – z uczestnikami konferencji upewniały nas jednak, że warto kontynuować prace, szukać nowych możliwości, a przede wszystkim – pozostać w kontakcie. Dziękujemy wszystkim Koleżankom i Kolegom za wiadomości, słowa wsparcia i życzliwość towarzyszące nam w trakcie organizacji konferencji.

Tytuł naszej konferencji w momencie jej rozpoczynania nabrał nowego znaczenia. Znaleźliśmy się realnie „między obawą a nadzieją”, szukając w wiedzy rozwiązań dla nowych czasów. Postawiliśmy pytania o szeroko rozumiane środowisko rozwoju. Wskazywaliśmy, że żyjemy w okresie jego dynamicznych zmian, w sytuacjach wcześniej nieznanych. Odnosiliśmy się zarówno do badań nad rolą przywiązania dla rozwoju człowieka, ale także kontekstu owego rozwoju, zarówno kulturowego, jak i związanego z czasem historycznym oraz społecznym. Akcentowaliśmy doświadczenia związane z pandemią oraz patrzyliśmy w przyszłość – ku wykorzystaniu nowoczesnych technologii.

Konferencję oficjalnie otworzyli: dr hab. Kamil Imbir, prof. UW – Dziekan Wydziału Psychologii UW, oraz dr hab. Beata Krzywosz-Rynkiewicz, prof. UWM – Prezes Polskiego Stowarzyszenia Psychologii Rozwoju Człowieka. Uczestników konferencji powitała także w imieniu organizatorów dr hab. Grażyna Katra.

Wymieniliśmy kilka refleksji na temat warunków spotkania, tak odmiennych niż zwykle, jednocześnie ciesząc się, że nasze spotkanie w ogóle może mieć miejsce.

Konferencję rozpoczął wykład prof. dr hab. Dominiki Maison pt. *Edukacja a socjalizacja – uwarunkowania dobrego funkcjonowania w świecie konsumpcji i finansów*, w którym zostały zaprezentowane wyniki badań nad przygotowaniem dzieci w środowisku rodzinnym i szkolnym do zachowań ekonomicznych, w szczególności związanych z zarządzaniem własnym, osobistym czy rodzinnym budżetem. Główna konkluzja wynikająca z badań prof. Maison i jej współpracowników głosi, że nie mamy wzorców promujących wiedzę ekonomiczną ani w instytucjach oświatowych, ani w rodzinie.

Kolejny wykład zaprezentowała dr hab. Alicja Senejko, prof. UW r z Uniwersytetu Wrocławskiego na temat: *Realność rozwoju potraumatycznego?* Istotą tego wystąpienia było podjęcie zagadnienia reakcji na przeżywane traumatyczne wydarzenie z perspektywy rozwojowej i próba ustalenia, czy istnieje rozwojowo uwarunkowany schemat radzenia sobie z traumą, czy też możemy jedynie mówić o istnieniu różnych sposobów radzenia sobie ze skrajnie trudnymi przeżyciami, zależnymi od właściwości indywidualnych i środowiskowych.

Prof. dr hab. Lech Witkowski, filozof z Akademii Pomorskiej w Słupsku, zaprezentował nam swoje refleksje na temat teorii Erika Eriksona w wykładzie pt. *Psychodynamiki i ich struktura (Spór metodologiczny w kwestii badania i stymulowania rozwoju człowieka)*. Głównym przesłaniem tego wystąpienia było nawołanie do wnikliwego studiowania teorii Eriksona i zwrócenia baczniejszej uwagi na zjawiska, które zachodzą w warstwie psychologicznej podczas kolejnych faz rozwoju ego. To, co dzieje się w każdej z faz wyróżnionych przez Eriksona w obszarze rozwoju ego, ma dynamiczny charakter i jest głównym mechanizmem rozwoju, a nie uproszczonym, zdaniem Witkowskiego, rozwiązywaniem konfliktów w ujęciu dwubiegunowym.

Mieliśmy również przyjemność wysłuchać wykładu prof. Marii Kiejar-Turskiej, emerytowanej profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego,

o znaczącej postaci w naszej polskiej psychologii rozwojowej – profesor Marii Przetacznik-Gierowskiej. Maria Kiejar-Turska od lat przybliżyła kolejnym pokoleniom badaczy rozwoju zarówno portrety, jak i dokonania polskich uczonych, którzy budowali podwaliny rodzimej psychologii rozwojowej. Profesor Przetacznik-Gierowska niewątpliwie do tego grona należy, a jej ogromny dorobek wywarł istotny wpływ na rozwój niniejszej dziedziny psychologii.

Wśród wykładowców plenarnych tegorocznej konferencji znaleźli się również goście zagraniczni – prof. Maya Gratier z Université Paris Nanterre i prof. Willem Koops z Utrecht University. Profesor Maya Gratier w swoim wystąpieniu pt. *Taking infant studies back into the wild to tackle new social urgencies* podkreśliła, że w ciągu ostatnich dziesięcioleci znacząco zmieniło się naukowe podejście do rozumienia umysłu niemowląt. Jest to następstwo rozwoju eksperymentalnych badań niemowląt, które mogą być prowadzone dzięki nowoczesnej aparaturze. Obecnie nasze poglądy na temat rozwoju inteligencji społecznej niemowląt zmieniły się znacząco i mają wpływ na wiedzę potoczną o rozwoju i potrzebach dziecka, a także na decyzje polityczne, co zostało pokazane na przykładzie Francji.

W swoim wykładzie pt. *Developmental Psychology in cultural historical context* prof. Willem Koops podkreślił, że zarówno naukowa psychologia rozwojowa, jak i samo rozumienie dzieciństwa zmieniają się historycznie i kulturowo. Wcześniejsze ujęcia i założenia dotyczące rozwoju nie są spójne ze współczesnymi dokonaniem naukowymi. Ogromne zmiany w przebiegu rozwoju dziecka, zdaniem Koopsa, wywołuje rozwój współczesnej technologii. Umożliwia ona dzieciom wcześniejsze wejście w świat dorosłych, co wymaga rewizji poglądu na temat dojrzewania i rozumienia tej fazy w rozwoju człowieka. Historyczne podejście do rozwoju pozwala wyjaśnić, dlaczego dzieciństwo i okres dojrzewania zmieniają się w czasie i jak to się łączy z psychologią rozwojową.

Wysłuchaliśmy zatem 6 wykładów plenarnych, po każdym z nich był czas na dyskusję i wymianę poglądów. Uczestnicy konferencji mieli także możliwość udziału w interesującej

wymianie zdań w trakcie 3 paneli dyskusyjnych – spotkanie odbywało się w każdym dniu konferencji. Dr hab. Katarzyna Lubiewska poprowadziła dyskusję na temat *How to formulate hypotheses in cross-cultural studies on development?* Nad ramą teoretyczną rozważań, jak również metodologicznymi konsekwencjami debatowali zaproszeni goście: prof. Michael Bond, prof. Paweł Boski i dr Arkadiusz Białek. Pasjonujący przebieg rozmowy oraz poruszone interesujące i aktualne problemy sprawiły, że uczestnicy nie chcieli opuścić spotkania. W panelu, zainicjowanym przez dr hab. Grażynę Kmitę, pt.: *Drogi rozwoju wcześniaków i długofalowe skutki wcześniactwa*, dyskutanci podjęli rozważania nad ścieżkami rozwoju przedwcześnie urodzonego dziecka. W rozmowie brały udział: dr hab. Agnieszka Maryniak, prof. UW, dr Eliza Kiepusa, dr Łucja Bieleninik, dr Magdalena Chrzan-Dętkoś i dr hab. Magdalena Rutkowska. Wymiana wiedzy i doświadczeń w interdyscyplinarnym gronie specjalistów dowiodła, jak ogromne znaczenie ma ich współpraca, zarówno w aspekcie badawczym, jak i w kontekście codziennej praktyki klinicznej i terapeutycznej, którą obejmowane są dzieci urodzone przedwcześnie oraz ich opiekunowie.

Profesor Adam Niemczyński wraz z prof. Elżbietą Dryll oraz zaproszonymi gośćmi: dr hab. Anną Cierpką, dr. Marianem Olejnikiem, dr. Kamilem Jezierskim oraz dr Magdaleną Żurko podjęli rozważania o narracyjnym podejściu do rozwoju w dyskusji panelowej pt. *Psychologia narracyjna o rozwoju*. Nie kwestionując biologicznego zakotwiczenia przemian rozwojowych, za centralny czynnik, a zarazem przejaw rozwoju indywidualnego, w ramach psychologii narracyjnej uznaje się coraz głębsze, aktywne uczestnictwo w kulturze. Zmienia się ono i doskonali wraz z nabywaniem kolejnych kompetencji językowo-komunikacyjnych, które umożliwiają akwizycję wiedzy i wartości, nadają treści zaangażowaniu emocjonalnemu, ale przede wszystkim określają tożsamość jednostki oraz jej miejsce wśród innych ludzi i zadań. Dyskutowano osadzone w tym paradygmacie tezy istotne dla teorii rozwoju.

Nasi uczestnicy przygotowali i zaprezentowali swoje dokonania w ramach 7 sympozjów

(łącznie 35 wygłoszonych referatów), których tematy były bardzo zróżnicowane.

W ramach sympozjum pt. *Poznanie rozwoju umysłu i osobowości człowieka oraz działanie na jego rzecz*, które poprowadziły: dr hab. Maria Czerwińska-Jasiewicz, prof. UKSW, i dr hab. Wanda Zagórska, prof. UKSW, omawiano możliwości powiązania dostępnej wiedzy ze wspieraniem rozwoju człowieka w biegu życia. W tym celu podjęto rozważania nad odpowiedzialnością za rozwój umysłu i osobowości, etyką troski, generatywnością w rozwoju, integracją osobową oraz koncepcją własnego życia i jej rozwojowych uwarunkowań.

Podczas sympozjum pt. *O potrzebie stałości i powtarzalności w szybko zmieniającym się świecie*, które poprowadził dr hab. Błażej Smykowski, prof. UAM, poszukiwano mechanizmów, które mogą zrównoważyć wysoki stopień zmienności współczesnego świata, skutkujący przeciążeniem informacyjnym i stresem, z jego konsekwencjami. Podczas dyskusji analizowano, co powoduje, że ludzie bezwolnie podlegają pędowi świata i w jakich obszarach utrata kontroli nad zmiennością jest szczególnie widoczna, a także jak wspierać rozwój psychicznych mechanizmów sprzyjających „zarządzaniu” tempem własnego życia.

Realizacja wyzwań i zadań rozwojowych na różnych etapach dorosłości były tematem aż trzech sympozjów.

Sympozjum pt. *Trudności w realizacji zadań rozwojowych przez dorosłych: przejawy i możliwości zmiany w czasie*, poprowadzone przez prof. dr hab. Hannę Liberską, poświęcono zadaniom związanym z rodzicielstwem i budowaniem relacji intymnych ze szczególnym uwzględnieniem doświadczeń kobiet: ich dążeń, oczekiwania i trudności oraz zmian sensu życia u kobiet realizujących zadania macierzyństwa w izolacji więziennej. Podczas sympozjum przedstawiono także konsekwencje niepełnosprawności dziecka dla życia rodziny.

Podczas sympozjum pt. *Obawy i nadzieje osób u progu dorosłości*, które poprowadziła dr hab. Lucyna Bakiera, prof. UAM, podjęto próbę zastanowienia się, jak funkcjonują osoby w okresie przejścia do dorosłości, jakie są ich obawy i nadzieje. Analizowano także ich szanse

pomyślnego rozwoju na tle intensywnych przeobrażeń, odzwierciedlających globalne zmiany społeczno-kulturowe oraz ewolucję indywidualnych nastawień, dających możliwość wyboru z szerokiej gamy aprobowanych społecznie stylów życia przy jednocześnie obserwowanym deficycie wartościowych wzorów osobowych.

W ramach sympozjum pt. *Interwencje poznawcze w różnych okresach życia człowieka*, które poprowadzili prof. dr hab. Janusz Trempała oraz dr Ludmiła Zajac-Lamparska, kluczowym zagadnieniem uczyniono problem efektywności interwencji poznawczych, który dla pełnego rozumienia musi uwzględniać szereg dodatkowych kwestii obejmujących stosowane w badaniach rozwiązania metodologiczne i technologiczne, czy podmiotowe i pozapodmiotowe czynniki modyfikujące wpływ stosowanych interwencji. Powyższy problem przedstawiono, dokonując przeglądu badań nad interwencjami poznawczymi w różnych grupach wiekowych i odpowiadających na zróżnicowane potrzeby.

Religijność we współczesnym świecie była tematem sympozjum pt. *Religijność jako wydarzenie*, które poprowadziła dr hab. Małgorzata Tatala, prof. KUL. Ukazano unikalny i specyficzny charakter religijności człowieka w różnych etapach jego życia, przyglądając się bliżej problematyce rozwoju religijności od dzieciństwa do okresu późnej dorosłości. Wśród analizowanych podczas sympozjum problemów badawczych scharakteryzowano również występujące u młodzieży zjawisko dekonwersji.

Sympozjum pt. *Rozwój w cieniu zmiany klimatu. Perspektywa młodzieży oraz osób na różnych etapach biegu życia*, które poprowadziła dr Magdalena Budziszewska, poświęcono omówieniu psychologicznych i kulturowych uwarunkowań percepcji i rozumienia zmian klimatycznych. Koncentrując się w sposób szczególnie na postawach, emocjach i działaniach młodzieży, ukazano, że kontekst współczesnych zagrożeń makrospołecznych i wyzwań cywilizacyjnych, takich jak zmiana klimatu, stanowi wyzwanie rozwojowe, które jest odmiennie postrzegane i przeżywane w różnych grupach wiekowych i różnych kontekstach kulturowych.

Ponadto wysłuchaliśmy 63 wystąpień indywidualnych pogrupowanych w 14 sesji tema-

tycznych: *Psychologia wobec zaburzeń rozwoju i niepełnosprawności; Wybrane aspekty pracy terapeutycznej; Rozwój w relacjach partnerskich; Psychologia okresu późnej dorosłości; Zaburzenia odżywiania i wizerunek ciała; Rodzina i rodzicielstwo; Rozwój a rzeczywistość wykreowana kulturowo; Psychologia rozwoju człowieka wobec pandemii; Rozwój a wyzwania edukacyjne; Metodologia i narzędzia w badaniach psychologii rozwojowej; Różnice indywidualne w rozwoju; Potencjalne zagrożenia dla rozwoju; Konstrukty przywiązania we współczesnej psychologii rozwojowej oraz Wyzwania rozwojowe okresu dorastania i wczesnej dorosłości*. Tematy sesji odzwierciedlają wszechstronne zainteresowania badaczy rozwoju człowieka, takie „klasyczne”, jak środowisko rozwoju czy relacje istotne dla przebiegu rozwoju, rozwój tożsamości, w tym osób z różnego rodzaju deficytami czy o atypowym przebiegu rozwoju, ale także aktualne tematy wynikające z bieżących uwarunkowań – związane z przeżywaniem pandemii i edukacją w dobie pandemii.

Na konferencję zgłoszono także wystąpienia w formie 18 plakatów, które zostały pogrupowane w trzy sesje plakatowe. Prezentowane tu badania odnosiły się do zagrożeń w przebiegu rozwoju, wyzwań współczesnego świata oraz twórczości w biegu życia.

Ogółem mieliśmy możliwość zapoznania się z 116 prezentacjami – głównie raportów badań. W konferencji wzięło udział także wielu uczestników biernych zainteresowanych bliską nam dziedziną psychologii – psychologią rozwoju człowieka na przestrzeni całego życia.

Przedstawiając konferencję z perspektywy statystyk, warto podkreślić, iż łącznie w spotkaniu udział wzięło 205 uczestników (159 aktywnych). W wykładach plenarnych uczestniczyło od 50 do 90 osób. Ta frekwencja przeszła nasze najśmielsze oczekiwania – mimo pandemii wiele osób mogło się spotkać i podzielić wiedzą w bezpiecznych warunkach.

Nad przygotowaniem konferencji czuwało 17 członków Komitetu Naukowego (niektórzy w podwójnych rolach) oraz 9 członków Komitetu Organizacyjnego (jw.). Technicznie wspierało nas podczas konferencji 6 osób (Sekcja IT, Wolontariuszki). Niektóre ważne wydarze-

nia w trakcie konferencji nie miałyby miejsca, gdyby nie znakomita współpraca całego Zespołu. Z perspektywy organizatorów konferencja stanowiła wyzwanie ze względu na inną niż dotychczasową formę obrad. Nie ominęły nas pojedyncze trudności techniczne wymagające pilnej reakcji ze strony osób czuwających nad jej przebiegiem oraz wyrozumiałości ze strony uczestników. Mamy jednak nadzieję, że spotkanie w przestrzeni wirtualnej na platformie Zoom było bardzo udane, pozwoliło bowiem wielu osobom wziąć udział w wielkim święcie polskiej psychologii rozwojowej. Świadczą o tym także opinie naszych gości. Pozwolimy

sobie zacytować na zakończenie sprawozdania jedną z nich anonimowo:

Szanowni Państwo Organizatorzy XXIX OKPR, serdecznie dziękuję za wspaniałą i profesjonalnie zorganizowaną konferencję. Była pięknym wydarzeniem naukowym i niezapomnianym spotkaniem środowiska naukowego psychologii rozwojowej. (...) Życzę wielu dobrych owoców wysiłku włożonego w organizację konferencji.

Czego także Państwu życzymy i w imieniu organizatorów dziękujemy raz jeszcze wszystkim Uczestnikom.